Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

25. januar 2017*

»Præjudiciel forelæggelse — retligt samarbejde i straffesager — gensidig anerkendelse af domme — rammeafgørelse 2008/909/RIA — anvendelsesområde — artikel 28 — overgangsbestemmelse — begrebet »afsigelse af den endelige dom««

I sag C-582/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af rechtbank Amsterdam (retten i første instans i Amsterdam, Nederlandene) ved afgørelse af 30. oktober 2015, indgået til Domstolen den 11. november 2015, i straffesagen mod

Gerrit van Vemde

procesdeltager:

Openbaar Ministerie,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, J. L. da Cruz Vilaça, Domstolens vicepræsident, A. Tizzano, som fungerende dommer i Femte Afdeling, M. Berger (refererende dommer) og dommerne A. Borg Barthet og F. Biltgen,

generaladvokat: Y. Bot

justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 14. september 2016,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Gerrit van Vemde ved advocaat P. Souren

— Openbaar Ministerie ved K. van der Schaft og U. Weitzel

— den nederlandske regering ved M. K. Bulterman og B. Koopman samt ved J. Langer, som befuldmægtigede

— den østrigske regering ved G. Eberhard, som befuldmægtiget

* Processprog: nederlandsk.

— den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved R. Troosters og S. Grünheid, som befuldmægtigede,

efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 12. oktober 2016,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 28, stk. 2, i Rådets rammeafgørelse 2008/909/RIA af 27. november 2008 om anvendelse af princippet om gensidig anerkendelse på domme i straffesager om idømmelse af frihedsstraffe eller frihedsberøvende foranstaltninger med henblik på fuldbyrdelse i Den Europæiske Union (EUT 2008, L 327, s. 27).

2 Anmodningen er blevet fremsat under en sag om fuldbyrdelse i Nederlandene af en frihedsstraf på tre år, som Gerrit van Vemde er blevet idømt af hof van beroep Antwerpen (appeldomstolen i Antwerpen, Belgien).

Retsforskrifter

EU-retlige forskrifter

3 Artikel 1 i rammeafgørelse 2008/909 med overskriften »Definitioner« fastsætter:

»I denne rammeafgørelse forstås ved:

a) »dom«: en endelig afgørelse eller kendelse fra en domstol i udstedelsesstaten, der idømmer en fysisk person en sanktion

b) »sanktion«: en tidsbegrænset eller tidsubegrænset frihedsstraf eller frihedsberøvende foranstaltning, som er idømt i en straffesag på grund af en strafbar handling

c) »udstedelsesstat«: den medlemsstat, i hvilken der er afsagt en dom

d) »fuldbyrdelsesstat«: den medlemsstat, til hvilken en dom fremsendes med henblik på anerkendelse og fuldbyrdelse.«

4 Rammeafgørelsens artikel 3 med overskriften »Formål og anvendelsesområde« fastsætter:

»1. Denne rammeafgørelse har til formål at fastsætte regler, hvorefter en medlemsstat med henblik på at lette den domfældtes sociale rehabilitering anerkender en dom og fuldbyrder sanktionen.

[…]

3. Denne rammeafgørelse finder kun anvendelse på anerkendelse af domme og fuldbyrdelse af sanktioner som defineret i rammeafgørelsen. […]

[…]«

5 Rammeafgørelsens artikel 28 med overskriften »Overgangsbestemmelse« har følgende ordlyd:

»1. Anmodninger, der modtages inden den 5. december 2011, skal fortsat være omfattet af eksisterende retsakter om overførelse af domfældte. Anmodninger, der modtages efter nævnte dato, vil være omfattet af de regler, som medlemsstaterne har vedtaget i henhold til denne rammeafgørelse.

2. Enhver medlemsstat kan dog i forbindelse med vedtagelsen af denne rammeafgørelse fremsætte en erklæring om, at den i tilfælde, hvor den endelige dom er afsagt før den deri angivne dato, som udstedelses- og fuldbyrdelsesstat fortsat vil anvende de eksisterende retsakter om overførelse af domfældte, der gælder inden den 5. december 2011. Fremsættes en sådan erklæring, finder de nævnte retsakter anvendelse i disse tilfælde i forhold til alle andre medlemsstater, uanset om de har fremsat den samme erklæring. Den pågældende dato må ikke ligge senere end den 5. december 2011. Nævnte erklæring offentliggøres i *Den Europæiske Unions Tidende*. Den kan til enhver tid tilbagekaldes.«

6 På grundlag af artikel 28, stk. 2, i rammeafgørelse 2008/909 har Kongeriget Nederlandene fremsat følgende erklæring (EUT 2009, L 265, s. 41):

»I henhold til artikel 28, stk. 2, erklærer Nederlandene, at i tilfælde, hvor den endelige dom er afsagt tidligere end tre år efter rammeafgørelsens ikrafttrædelsesdato, vil Nederlandene som udstedelses- og fuldbyrdelsesstat fortsat anvende de retsakter om overførelse af domfældte, der gjaldt inden rammeafgørelsen.«

Nederlandsk ret

7 Artikel 2:11 i Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties (lov om gensidig anerkendelse og fuldbyrdelse af frihedsberøvende og betingede foranstaltninger, herefter »WETS«), som gennemfører rammeafgørelse 2008/909, fastsætter:

»1. [Ministeren for sikkerheds- og justitsspørgsmål] fremsender retsafgørelsen […] til generaladvokaten ved anklagemyndigheden ved appeldomstolen.

2. Generaladvokaten forelægger straks retsafgørelsen […] for den særlige afdeling ved appeldomstolen i Arnhem-Leeuwarden [(Nederlandene)] […]«

8 I henhold til WETS' artikel 2:12 træffer ministeren for sikkerheds- og justitsspørgsmål afgørelse om, hvorvidt en retsafgørelse fra en anden medlemsstat skal anerkendes under hensyntagen til den vurdering, som den særlige afdeling ved appeldomstolen i Arnhem-Leeuwarden har foretaget.

9 I WETS' artikel 2 hedder det:

»1. Denne lov træder i stedet for Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnissen [(lov om overdragelse af fuldbyrdelsen af straffedomme)] i forhold til Den Europæiske Unions medlemsstater.

[…]

3. [WETS] finder ikke anvendelse på retsafgørelser […], der er blevet endelige før den 5. december 2011.

[…]«

10 Artikel 2 i lov om overdragelse af fuldbyrdelsen af straffedomme bestemmer, at »[f]uldbyrdelsen af udenlandske retsafgørelser i Nederlandene [alene kan] ske i henhold til en konvention«.

11 Denne lovs artikel 31, stk. 1, fastsætter, at »[n]år [rechtbank Amsterdam (retten i første instans i Amsterdam, Nederlandene)] finder, at den udenlandske retsafgørelse kan fuldbyrdes, giver den tilladelse hertil og idømmer den straf eller den foranstaltning, som en lignende handling ville have medført i henhold til nederlandsk ret under hensyntagen til, hvad den gældende konvention fastsætter i denne henseende«.

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

12 Den i hovedsagen berørte person, Gerrit van Vemde, blev anholdt i Nederlandene den 27. oktober 2009 på grundlag af en europæisk arrestordre, der var udstedt af de belgiske judicielle myndigheder med henblik på strafforfølgelse i Belgien. Efter at være blevet overgivet til de belgiske myndigheder blev han frihedsberøvet og efterfølgende løsladt mod kaution inden for rammerne af en i denne stat indledt straffesag. Imidlertid vendte han på egen hånd tilbage til Nederlandene, inden der blev afsagt dom.

13 Ved en dom afsagt den 28. februar 2011 af hof van Beroep Antwerpen (appeldomstolen i Antwerpen) blev Gerrit van Vemde idømt en frihedsstraf på tre år. Denne dom blev endelig den 6. december 2011, da den blev stadfæstet ved en afgørelse af samme dato truffet af Hof van Cassatie (kassationsdomstol, Belgien) i kassationsankesagen iværksat til prøvelse heraf.

14 Den 23. juli 2013 anmodede de belgiske myndigheder Kongeriget Nederlandene om at overtage fuldbyrdelsen af den frihedsstraf, der var pålagt af hof van Beroep Antwerpen (appeldomstolen i Antwerpen). Ved skriftlig begæring af 10. oktober 2013 fremsatte procureur du Roi (statsadvokaten) i Belgien anmodning om, at den forelæggende ret gav tilladelse til fuldbyrdelse af denne straf.

15 Den forelæggende ret, der skal behandle denne anmodning, er i tvivl om, hvorvidt de nationale bestemmelser, som gennemfører rammeafgørelse 2008/909, dvs. WETS, finder anvendelse på hovedsagen.

16 På den ene side skal dette spørgsmål ifølge den forelæggende ret efter en umiddelbar betragtning besvares bekræftende, idet det fremgår af WETS' artikel 5:2, stk. 3, at denne lov finder anvendelse på retsafgørelser, der er blevet endelige efter den 5. december 2011, og idet dommen fra hof van beroep Antwerpen (appeldomstolen i Antwerpen) i det forelæggende tilfælde blev endelig efter denne dato, nemlig den 6. december 2011.

17 På den anden side hersker der for den forelæggende ret imidlertid tvivl om, hvorledes denne lov skal fortolkes, henset til artikel 28 i rammeafgørelse 2008/909.

18 Den forelæggende ret har i denne forbindelse anført, at selv om det fastsættes i artikel 28, stk. 1, i rammeafgørelse 2008/909, at anmodninger om anerkendelse af en retsafgørelse og om fuldbyrdelse af en sanktion, der modtages efter den 5. december 2011, reguleres af de forskrifter, som medlemsstaterne har vedtaget til gennemførelse af rammeafgørelsen, fremgår det nærmere af nævnte rammeafgørelses artikel 28, stk. 2, at enhver medlemsstat kunne fremsætte en erklæring om, at den i tilfælde, hvor den endelige dom blev »afsagt« før en af medlemsstaten angiven dato, fortsat ville anvende de retsakter, som fandt anvendelse før denne dato. Kongeriget Nederlandene har fremsat en sådan erklæring.

19 Den forelæggende ret har anført, at såfremt artikel 28, stk. 2, i rammeafgørelse 2008/909 skal fortolkes således, at den omhandler alle de domme, der er afsagt før den af medlemsstaten angivne dato, uanset hvornår dommene er blevet endelige, skal overgangsreglen i WETS' artikel 5:2, stk. 3, som følge af princippet om en EU-konform fortolkning forstås således, at den udelukker, at WETS anvendes på retsafgørelser, der er afsagt før den 5. december 2011. I den foreliggende hovedsag fører dette til, at

WETS ikke vil finde anvendelse på hovedsagen, eftersom dommen fra hof van beroep Antwerpen (appeldomstolen i Antwerpen) blev afsagt den 28. februar 2011, og følgelig at den forelæggende ret vil have kompetence til at tage stilling til den anmodning, der er fremsat af de belgiske myndigheder.

20 Hvis rammeafgørelsens artikel 28, stk. 2, derimod skal fortolkes således, at den omhandler domme, der er blevet endelige før den af medlemsstaterne angive dato, henleder den forelæggende ret opmærksomheden på, at denne ret, henset til bestemmelserne i WETS, ikke vil have kompetence til at træffe afgørelse vedrørende den nævnte anmodning.

21 På denne baggrund har rechtbank Amsterdam (retten i første instans i Amsterdam) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 28, stk. 2, første punktum, i rammeafgørelse 2008/909[…] fortolkes således, at den der omhandlede erklæring kun kan vedrøre domme, der er afsagt før den 5. december 2011, uanset hvornår dommene er blevet endelige, eller skal bestemmelsen fortolkes således, at erklæringen kun kan vedrøre domme, der er blevet endelige før den 5. december 2011?

Om det præjudicielle spørgsmål

22 Den forelæggende ret ønsker med sit spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om artikel 28, stk. 2, første punktum, i rammeafgørelse 2008/909 skal fortolkes således, at bestemmelsen omhandler domme, der er afsagt før den dato, som den pågældende medlemsstat har angivet, idet denne dato ikke kan ligge senere end den 5. december 2011, eller om den snarere skal fortolkes således, at den kun omhandler domme, der er blevet endelige før den nævnte dato.

23 For at besvare dette spørgsmål skal det først bemærkes, at artikel 1, litra a), i rammeafgørelse 2008/909 definerer en »dom« som en endelig afgørelse eller kendelse fra en domstol i udstedelsesstaten, der idømmer en fysisk person en sanktion. I henhold til dens artikel 3, stk. 1, har rammeafgørelsen til formål at fastsætte regler, hvorefter en medlemsstat med henblik på at lette den domfældtes sociale rehabilitering anerkender en dom og fuldbyrder sanktionen. Ifølge rammeafgørelsens artikel 3, stk. 3, finder denne kun anvendelse på anerkendelse af domme og fuldbyrdelse af sanktioner som defineret i rammeafgørelsen.

24 Følgelig er det materielle anvendelsesområde for rammeafgørelse 2008/909 begrænset til kun at omfatte de afgørelser, der er blevet endelige, med henblik på at de kan anerkendes og fyldbyrdes af fuldbyrdelsesstaten, og ikke de afgørelser, som kan appelleres, såsom – for så vidt angår hovedsagen – dommen af 28. februar 2011 fra hof van beroep Antwerpen (appeldomstolen i Antwerpen), til prøvelse af hvilken der blev iværksat kassationsanke for Hof van Cassatie (kassationsdomstol), og som blev endelig, da den blev stadfæstet af sidstnævnte retsinstans den 6. december 2011.

25 Dernæst bemærkes, at det efter Domstolens faste praksis følger såvel af kravene om en ensartet anvendelse af EU-retten som af lighedsprincippet, at en bestemmelse i EU-retten, som ikke indeholder nogen udtrykkelig henvisning til medlemsstaternes ret med henblik på at fastlægge dens betydning og rækkevidde, normalt skal undergives en selvstændig og ensartet fortolkning i hele Den Europæiske Union (dom af 28.7.2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).

26 Artikel 1, litra a), i rammeafgørelse 2008/909, der definerer begrebet »dom« som en endelig afgørelse, indeholder ikke nogen henvisning til medlemsstaternes ret, og det kan derfor antages, at dette begreb er et selvstændigt EU-retligt begreb, og at det skal fortolkes ensartet på Unionens område. Med henblik herpå skal der tages hensyn til bestemmelsens ordlyd, til den sammenhæng, hvori bestemmelsen indgår, og til de mål, der forfølges med den lovgivning, som den udgør en del af (jf. i denne retning dom af 28.7.2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, præmis 37).

27 Selv om ordlyden af artikel 28, stk. 2, i rammeafgørelse 2008/909 i denne forbindelse ikke er entydig, taler henvisningen til en »endelig dom« i denne bestemmelse snarere for en fortolkning, i henhold til hvilken den nævnte bestemmelse omhandler den sidste afgørelse, der træffes som led i en straffesag, og som gør den straf, som den domfældte person er blevet idømt, definitiv. Denne fortolkning underbygges af definitionen af »dom« i rammeafgørelsens artikel 1, litra a). Herved er den omstændighed, at såvel denne artikel som nævnte artikel 28, stk. 2, henviser til den pågældende doms »endelige« karakter, en understregning af den særlige betydning, der ved anvendelsen af den sidstnævnte bestemmelse tillægges den nævnte doms karakter af uanfægtelig afgørelse og dermed den dato, hvor afgørelsen får denne karakter.

28 Desuden skal begrebet »dom« og begrebet »afsigelse« af denne dom, som er indeholdt i artikel 28, stk. 2, i rammeafgørelse 2008/909, gøres til genstand for en selvstændig og ensartet fortolkning på Unionens område, idet rækkevidden af disse begreber, samt følgelig af denne bestemmelse, hverken kan afhænge af udstedelsesstatens eller fuldbyrdelsesstatens nationale straffeproces.

29 En fortolkning af artikel 28, stk. 2, i rammeafgørelse 2008/909, i henhold til hvilken dennes anvendelse afhænger af den dato, hvor en dom anses for at være blevet »afsagt« i den pågældende nationale rets forstand, uanset hvilken dato, dommen bliver endelig, er derfor udelukket.

30 Hvad endelig angår sammenhængen og formålet med den lovgivning, som den i hovedsagen omhandlede bestemmelse er en del af, bemærkes, at artikel 28, stk. 2, i rammeafgørelse 2008/909, således som generaladvokaten har anført i punkt 45-48 i forslaget til afgørelse, udgør en undtagelse til hovedreglen i rammeafgørelsens artikel 28, stk. 1, der fastsætter, at anmodninger om anerkendelse af en retsafgørelse og fuldbyrdelse af en sanktion, der modtages efter den 5. december 2011, reguleres af de forskrifter, som medlemsstaterne har vedtaget til gennemførelse af nævnte rammeafgørelse. Som en undtagelse til denne hovedregel skal den første af de nævnte bestemmelser fortolkes strengt.

31 Da den begrænser antallet af tilfælde, der fortsat er omfattet af de retsregler, der eksisterede før ikrafttrædelsen af rammeafgørelse 2008/909, og dermed øger antallet af tilfælde, der henhører under de regler, som medlemsstaterne har vedtaget til gennemførelse af denne rammeafgørelse, er en streng fortolkning af nævnte rammeafgørelses artikel 28, stk. 2, således at denne bestemmelse kun omhandler domme, der er blevet endelige senest den 5. december 2011, bedst egnet til at sikre det med rammeafgørelsen forfulgte formål. Som det fremgår af rammeafgørelsens artikel 3, stk. 1, er dette formål at give medlemsstaterne mulighed for at anerkende domme og fuldbyrde de heri indeholdte sanktioner med henblik på at lette de domfældte personers sociale rehabilitering.

32 Den østrigske regering og Europa-Kommissionen har desuden rejst det spørgsmål, om den erklæring, som Kongeriget Nederlandene har fremsat i medfør af artikel 28, stk. 2, i rammeafgørelse 2008/909, er gyldig, henset til det tidspunkt, hvorpå denne erklæring blev fremsat. Når henses til den fortolkning, som er valgt i denne doms foregående præmis, er dette spørgsmål imidlertid af hypotetisk karakter, eftersom Nederlandenes nationale bestemmelser, der gennemfører rammeafgørelsen, under alle omstændigheder finder anvendelse på hovedsagen. Under disse omstændigheder er det ikke nødvendigt at tage stilling til dette spørgsmål.

33 Det følger af det ovenfor anførte, at det præjudicielle spørgsmål skal besvares med, at artikel 28, stk. 2, første punktum, i rammeafgørelse 2008/909 skal fortolkes således, at bestemmelsen kun omhandler domme, der er blevet endelige før den dato, som den pågældende medlemsstat har angivet.

Sagens omkostninger

34 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

Artikel 28, stk. 2, første punktum, i Rådets rammeafgørelse 2008/909/RIA af 27. november 2008 om anvendelse af princippet om gensidig anerkendelse på domme i straffesager om idømmelse af frihedsstraffe eller frihedsberøvende foranstaltninger med henblik på fuldbyrdelse i Den Europæiske Union skal fortolkes således, at bestemmelsen kun omhandler domme, der er blevet endelige før den dato, som den pågældende medlemsstat har angivet.

Underskrifter